

Les universitats catalanes, lluny de l'equitat: el classisme i la desigualtat perduren

L'alumnat no és representatiu de la societat, ja que mentre un 40% de la població adulta té un nivell formatiu baix, a la universitat els fills d'aquests progenitors són el 22%

La facultat de Medicina de Barcelona (UB) | Adrià Costa

Les universitats catalanes encara estan lluny de l'equitat. Si bé la universitat hauria de ser representativa de la societat, segons un estudi fet per la Xarxa Vives i que ha enquestat més de 40.000 estudiants universitaris, les dades demostren que Catalunya encara està lluny d'aconseguir-ho: la classe predominant és l'alta, amb un 55% d'alumnes d'aquest grup als graus i un 58% als màsters.

Parlar de classes no és senzill, el catedràtic de Sociologia i vicerector de Cultura i Esport de la Universitat de València, Antonio Ariño, explica que per establir aquests resultats s'ha partit de la diferenciació segons nivell formatiu dels progenitors. Existeixen moltes fórmules per establir "classes socials", i aquest estudi parteix de la formació superior dels progenitors. "Mentre que un 40% de la població adulta té un nivell formatiu baix, a la universitat els fills dels progenitors amb aquest nivell només representen el 22%, això vol dir que a l'educació superior continuen accedint-hi amb major probabilitat els que tenen pares amb estudis superiors", explica.

Aquesta manca d'equitat, explica el professor d'Economia de la UB Ernest Pons, no és la mateixa per a totes les titulacions: els alumnes de classe baixa estan més representats en les branques de Ciències Socials (26,4%) i Humanitats (25,3%), mentre que a Ciències són un 18%, un 18,8% a les Enginyeries, i només són el 3% de les Titulacions Mixtes.

Les carreres reproduïxen les tasques de l'àmbit domèstic

Les dones són majoria a la universitat (62%) però la seva presència és encara minoritària en les Enginyeries (32%) i titulacions mixtes (44%). Segons l'estudi publicat, les dones s'orienten preferentment cap a les àrees de salut i de cura, mentre que els homes ho fan cap a les que tenen a veure amb l'espai exterior de poder i de presa de decisions. Els àmbits més masculinitzats tenen més oportunitats laborals, reconeixement i prestigi social.

Ariño apunta que en les titulacions més masculinitzades les dones tenen una pitjor percepció de les capacitats pròpies i del reconeixement extern, el que anomena "la síndrome de la impostora". Segons Ariño, "les dones tenen la sensació que ascendeixen quan entren en un àmbit masculí, se senten intruses per estar en un sector que no senten seu i es culpabilitzen".

Alumnes de la facultat d'economia de la UB Foto: Oriol Gracià

Les famílies, el principal suport econòmic per estudiar

El 58% dels estudiants de grau viu a casa dels progenitors i finança els estudis universitaris amb els ingressos de pares i mares. En el cas dels estudiants de màster, les famílies que financen l'alumnat són un 43%. Pel que fa a la resta de les fonts de finançament, un 18% dels estudiants de grau es sufraguen les despeses amb beques, un 12% ho fa treballant simultàniament i un 7% treballa durant les vacances. En el cas dels màsters, els alumnes becats són un 16% però els que treballen simultàniament ascendeixen al 30%.

Pel que fa a la compaginació de feines i estudis, en els estudiants de grau un de cada cinc estudiants treballa a temps parcial, un de cada quatre ho fa ocasionalment i els estudiants que treballen a temps complet són el 5,5%, un percentatge que ha caigut deu punts percentuals respecte al 2016.

Els estudiants dels grups socials més desfavorits depenen més de les beques i ingressos de la feina durant el curs: un de cada cinc compagina els estudis amb una feina regular, i només sis de cada deu estudiats no rep cap beca, "quan són la segona font d'ingressos en importància", explica Ariño.

Un altre dels aspectes que es destaquen a l'estudi és la mobilitat internacional, amb programes com el conegut Erasmus: només un 8% dels estudiants participa en aquests programes, malgrat que un 37% assegura que voldria fer-ho. Per al 90% de l'alumnat, les dificultats econòmiques són una barrera important, de manera que són els estudiants de classe alta els que estudien a l'estranger, gràcies sobretot al suport econòmic dels progenitors (63%). Els estudiants de classes socials mitjana i baixa estan per sota de la mitjana, amb un 4,7% i un 6% respectivament.

Millors expectatives entre l'estudiantat i poca innovació

Respecte a l'últim estudi que va fer la Xarxa Vives l'any 2015, els alumnes universitaris tenen ara millors expectatives de futur: el 54% creu que els estudis li seran útils per assegurar-se bons ingressos (l'any 2016 ho considerava el 40%). El 80% considera que els estudis els serviran per aconseguir feines interessants.

Finalment, l'estudi també conclou que només el 5% de les metodologies són innovadores, malgrat ser en plena revolució digital. Quines són aquestes metodologies? Ariño explica que són, per exemple, les classes inverses, classes semipresencials, simulacions... En altres paraules, el 65% de les classes continuen sent amb la metodologia tradicional: classes magistrals, avaluació final i exàmens escrits. Només un 30% fan servir metodologies actives (participació de l'alumnat, treballs en grup, avaluació contínua...).

Les metodologies tradicionals segueixen sent predominants a les universitats. Foto: ACN

"Molta feina per fer" i un Pla Bolonya per arribar

"No hi ha ni igualtat ni equitat", sentència Ariño. "És veritat que hi ha més equitat que fa 20 anys, però encara queda molta feina per fer perquè a través de l'estudi hem comprovat que hi ha desigualtats pel que fa a l'accés, la distribució de les branques, els nivells, els màsters, en mobilitat...", considera.

El catedràtic bateja aquesta situació amb el nom *efecte Mateu*, pel verset (Mt 25,29) que diu *Perquè a tot aquell qui té, li donaran encara més, i en tindrà a vessar; però al qui no té, li prendran fins allò que li queda*. "Determinades persones acumulen beneficis, i a la universitat i tal com funciona el sistema actual, hi arriben els que parteixen de millors condicions. Amb el seu pas per la universitat en surten beneficiats, perquè seran també els que podran fer mobilitat internacional, podran estudiar sense necessitat de treballar, etc.", i afegeix que "si el model universitari realment vol ser equitatiu, ha de revertir-ho".

Ariño defensa que l'eficiència en progrés dels estudiants és una tasca que recau en mans de les universitats. En aquesta línia, critica que el sistema universitari tampoc hagi sabut arribar a les persones de més de 25 anys, que han reduït les seves matriculacions. "Una teoria és que no hem facilitat els itineraris, que la universitat no és flexible", reflexiona i menciona que l'alumnat procedent de Formació Professional també ha caigut.

"Potser encara ens hem d'esperar un temps per veure els efectes positius que ens havien promès amb el Pla Bolonya", diu el catedràtic. "En metodologies no veiem els fruits, tampoc en evolució tecnològica i digital, que arriba en investigació però no en docència"; malgrat això, reconeix que les condicions dels docents tampoc són les millors actualment, i que invertir en aquest desenvolupament implicaria hores de més.

"El fracàs escolar elevat afecta les universitats, als fills de les famílies desfavorides que ja no arriben a l'educació superior", afegeix Ariño, que clama "el sistema té un deute pendent cap a les famílies en situació vulnerable".